

Lilla Avelshandboken

– att tänka på inför avelsbeslut

Vill du ta en kull på din tik?

Funderar du på att ställa din hanhund till förfogande för avel?

Enligt SKK likställs tik- och hanhundsägare vad gäller ansvar för kullen.

Här får du information om vad du måste tänka på!

Lilla avelshandboken, som sammanfattar den rasspecifika avelsstrategin för barbet, är framtagen av Svenska Barbetklubbens avelsråd

Innehåll

Etisk kompass i avelsarbetet	Sid 3
Debutålder.....	Sid 4
Insemination.....	Sid 4
Hälsundersökningar:	
– Ögonundersökning	Sid 5
– Röntgen av armbågsleder.....	Sid 5
– Röntgen av höftleder.....	Sid 6
Övriga sjukdomar	Sid 7
Mentalitet.....	Sid 8
Exteriör.....	Sid 9
Bett	Sid 10
Inavelskoefficient.....	Sid 11
DNA-resultat.....	Sid 12
Tumregler för antal avkommor/barnbarn.....	Sid 13
Utvärdering.....	Sid 14
Slutord.....	Sid 15

Etisk kompass

- Varje nyfödd kull utgör underlaget för morgondagens avel. Vad kan din hund bidra med? Det finns inga perfekta hundar; Så vilka fördelar kan du se? Vilka nackdelar kan du se?
- Avelsframsteg i rasen blir möjliga om uppfödare och hanhundsägare är insatta i de rasspecifika avelsstrategierna (RAS), och som därigenom kan göra lämpliga prioriteringar utifrån rasens förutsättningar – viktiga för rasens hälsa och mentalitet.
- Alla som ställer sin hund till förfogande för avel måste ta ansvar för att individer som väljs ut, och parningskombinationer man väljer att göra, inte är förenliga med ökad risk för allvarlig sjukdom.

Hunden kan vara ägarens ögonsten, men det behöver inte betyda att det är ett lämpligt avelsdjur.

Försök se på hunden ur en objektiv synvinkel, och fråga dig:

- Finns det ärftliga sjukdomar hos nära släktingar till hunden?
- Kliar sig hunden mycket och ofta, vilket kan vara ett tecken på allergi?
- Är din hund balanserad och trygg, eller skygg, rädd, reaktiv eller aggressiv?
- Hur beter sig hunden vid hundmöten? Kan den umågs med andra hundar?
- Är hunden viktig för avel? Är det en import som är obesläktad med populationen i Sverige?

Hundavel styrs av jordbruksverkets lagstiftning, SKKs regler och policy samt de rasspecifika avelsstrategierna (RAS)

Debutålder

- Enligt SKK bör en hund tidigast gå i avel:
 - vid den ålder då hunden uppvisar en vuxen individs kroppsbyggnad och beteende (mentalitet)
 - vid den ålder då hunden med stor sannolikhet hunnit utveckla för rasen kända hälsostörningar
- För att i större utsträckning kunna undvika ärftliga sjukdomar är det bra om vi avvaktar med hundarnas första parning till dess att de har hunnit bli 3 år. På så sätt hinner man få en säkrare utvärdering vad gäller ärftliga sjukdomar. Om vi ser till t ex epilepsi så visar den sig ofta mellan 1 och 3 år.
- Om man i avel använder sig av en yngre hund så blir det extra viktig att inhämta information om föräldradjurens hälsa

Insemination

- Såväl tik som hane bör ha visat att de kan reproducera på ett naturligt sätt, varför insemination vid avelsdebut avråds för såväl tik som hane.

Övre åldersgräns

- I SKKs grundregler står att tik inte får vara fyllda sju år när hon paras för första gången. En tik, som har haft valpar tidigare, kan paras om det finns veterinärintyg som inte är äldre än en månad vid parningen.

Hälsundersökningar

• Ögonundersökning

- En ögonlysning kan påvisa om hunden har någon ärftlig ögonsjukdom, och avelshundar ska vara ögonlysta utan allvarlig anmärkning. Hund som t ex fått diagnosen "lindrig distichiasis" kan accepteras för avel om det andra föräldradjuret är helt fri från diagnosen
- Eftersom ögonsjukdomar kan visa sig senare i hundens liv bör en ögonlysning inte vara äldre än 1 år vid parningstillfället.

• Armbågsledsdysplasi (ED)

- En röntgen av armbågarna ger besked om hunden har normala armbågar eller om den har dysplasi.
- Svenska Kennelklubbens avelskommittés generella rekommendation är att endast använda hundar med normala armbågsleder i avel, det vill säga hundar med ED-grad 0.

• Höftledsdysplasi (HD)

I raser som har tillgång till HD-index, vilket barbet har, bör avelsbeslut baseras på avelsdjurens index snarare än deras HD-grad.

Hundarnas index, som redovisas på SKKs Avelsdata, sätts utifrån hundens egna röntgenresultatet, men även nära släktingars resultat beaktas.

Index 100 utgör ett medeltal för rasen, och för att kunna bidra till en bättre ledhälsa hos barbet bör avelsdjuren ha ett index över 100 – men det är möjligt att kunna kompensera för ett något lägre index än 100 genom att välja en avelspartner som har motsvarande värde över 100. I en kombination, där båda hundarna har röntgats i Sverige, ser man först och främst till kombinationens genomsnittliga HD-index.

SKKs avelspolicy beträffande HD:

- Föräldradjurens genomsnittliga HD-index (förväntat kullindex) ska ligga över 100, vilket innebär att avkommorna förväntas få ett index för HD som är bättre än genomsnittet i rasen. På så sätt kan ledhälsan förbättras över tid.
- Vid parning med utländskt avelsdjur (som saknar index) så bör det svenska avelsdjuret ha ett HD-index över 100, och det utländska avelsdjuret bör ha HD-grad A eller B.
- SKKs generella rekommendation är att i avel använda hundar med normala höfter (HD-grad A eller B). Men i enstaka fall kan det vara motiverat att använda hund i avel med HD-grad C, med hänsyn till viktiga egenskaper och/eller populationens långsiktiga utveckling med avseende på genetisk variation.
- I det fall hund med HD-grad C används i avel är det viktigt att säkerställa att parningskombinationen inte medför ökad risk för kliniska problem till följd av HD hos avkommor.
- SKK vill understryka att användningen av hund med HD-grad sämre än grad B ska vara sparsam och åtföljas av noggrann utvärdering av avkommorna. I nästa generation bör i första hand hundar med normala höfter, alternativt HD-index över 100, ses som potentiella avelsdjur.

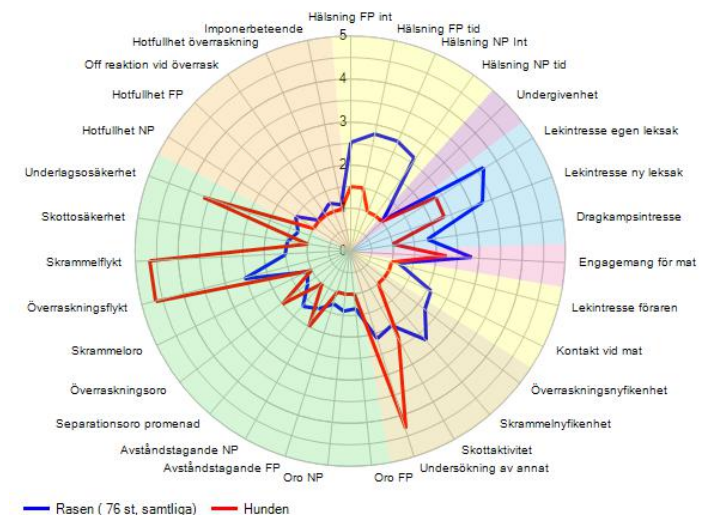
Övriga sjukdomar

- Hund som har kramper eller epilepsi ska inte användas i avel. Syskon till hund som påvisat kramper eller har epilepsi bör avvakta avel tills de uppnått 5 års ålder. I kullar där fler än en (1) valp drabbats bör syskonen inte användas alls.
- Hund som har ärftligt hjärtfel ska ej användas i avel. Kullsyskon, i en kull där max ett (1) syskon fått hjärtproblem, kan med stor försiktighet användas i avel om det anses tillföra rasen andra positiva effekter.
- Medfött navelbråck är en genetisk belastning, och enligt SKKs generella policy anses det inte försvarbart att använda hund med medfött navelbråck till avel, då avkomman löper större risk att få denna defekt. Vad gäller enklare navelbråck, som inte kräver operation, får rasklubben överväga om de kan ingå i avel.

Mentalitet

Ett större fokus har kommit att läggas på mentalitet under de senaste åren, och idag rekommenderar SKK hundägare att låta mentalbeskriva sina hundar genom BPH.

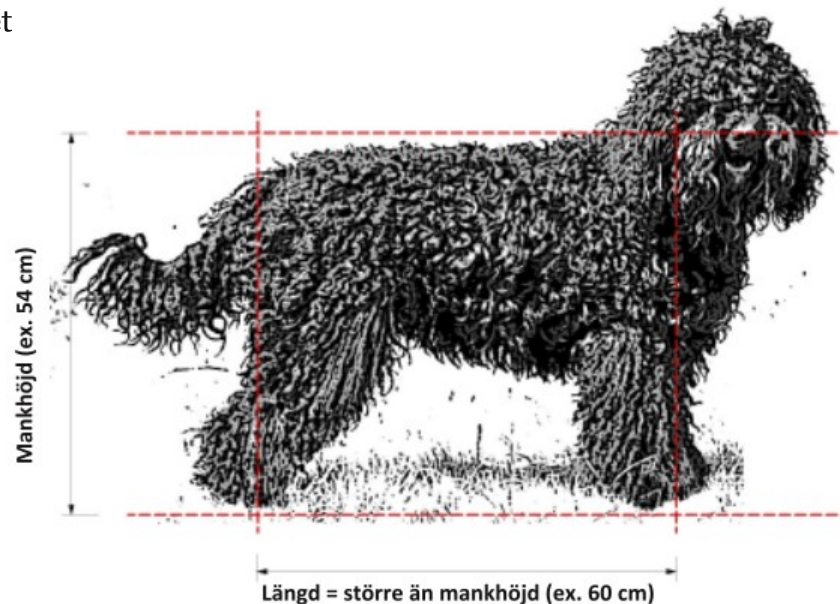
- Överlag kan det vara lätt hänt att förbise mentaliteten/karaktern som avelsmål – men den är minst lika viktig som allt annat. Förlorar vi för rasen önskvärda egenskaper, och får in t.ex skygghet och rädslor, kan det ge problem som blir svåra att komma till rätta med. Så välj avelsdjur med omsorg!
- Det finns inget generellt facit på hur ett bra BPH ska se ut, utan man får värdera resultatet utifrån vilka egenskaper rasen ska ha enligt rasstandard. Det säger väl sig självt att man söker olika personligheter hos t.ex en vakthund och en jakthund. Barbet ska t ex vara trygg, balanserad, social, nyfiken, ej visa skotträdsla etc – vilket är de egenskaper den behöver som apporterande fågelhund. I fågeljakten behövs en balanserad hund som kan arbeta tillsammans med andra hundar, och ha energi och arbetslust för att kunna ingå i jaktlaget.
- På SKKs Avelsdata hittar du resultat från genomförda BPH, vilket kan ge värdefull information. Har hunden rastypisk mentalitet? Har beskrivaren noterat t ex rädslor eller otrygghet? Skotträdsla? Ihärdigt skällande?
- Genom att studera BPH för tilltänkta avelsdjur kan man ges en möjlighet att se hur de passar ihop avseende personlighet; kanske kan man komplettera eventuella svagheter genom att välja en partner som kan kompensera för detta? På så sätt kan man se till egenskaper som nyfikenhet, trygghet, socialitet, energi, lekfullhet etc. .

Exteriör

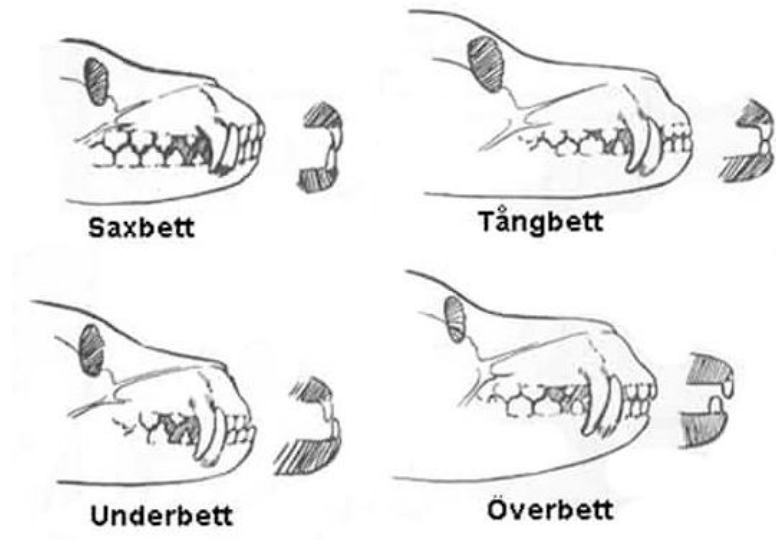
Det är lätt hänt att fokusera på exteriör, eftersom utseendet är något vi kan se med blotta ögat. Och man kan förledas till att övervärdera tävlingsresultat, titlar osv, och på så sätt riskerar vi att överanvända hanar som har utställningsmeriter på bekostnad av andra avelsmål.

- I en numerärt liten ras som barbet måste vi först och främst fokusera på hälsa, mentalitet, inavel och genetisk variation. Men det innebär ju inte att vi inte kan visa upp hunden för en exteriördomare på utställning eller på en exteriörbedömning – och på så vis få en uppfattning om hundens exteriöra styrkor och svagheter. Vad man lämpligen kan fokusera på är de anatomiska delar som gör rasen till en väl fungerande jakthund; proportionen, vinklar, stark nacke, att den kan röra sig med driv etc.
- Det finns ett "Raskompendium" som du kan läsa, vilket du hittar på klubbens hemsida under "dokument", där rasstandardens beskrivs med bilder och förklarande text.

Bett

- Din hunds bettform avgörs av hur incisiverna (framtänderna) möts mellan över – och underkäke. Ett normalt bett benämns saxbett, vilket innebär att framtänderna i överkäken går strax utanför framtänderna i underkäken. Underkåkens hörntand ska passa mellan överkåkens hörntand och den yttersta framtanden. När hunden biter ihop tänderna ska hörntanden i underkäken inte komma i kontakt med hörntanden och den yttersta framtanden i överkäken.
- De vanligaste ärftliga bettfelen hos hund är överbett och underbett, vilka bör undvikas i avel eftersom tänder som växer fel kan orsaka mycket lidande om de t.ex trycker mot läppen eller tandköttet.
- Känner du dig osäker kan du rådfråga en rutinerad uppfödare eller be en veterinär titta på bettet.

Inavelskoefficient

Idag är det många som oroar sig över hur närbesläktade hundarna är med varandra inom en ras, vilket ökar risken för att avkommor ska nedärva genetiska sjukdomar. Ju högre släktskap mellan hundar man avser att para, desto högre risk för att avkommorna ska utveckla sjukdomar med enkel recessiv nedärvning. Så avelsdjur ska väljas så att inavelsgraden hos avkomman blir så låg som möjligt.

- Här i Sverige har många svenskfödda barbeter en av de få tikarna som importerades på 2000-talet i sin stamtavla, vilket gör det svårt att i Sverige hitta en lämplig partner till svenskfödda barbeter. De är helt enkelt ofta släkt med varandra.
- Barbet har många utländska hundar i sin stamtavla, varför provparning på SKKs Avelsdata blir missvisande. Vi använder oss av databasen Pawpeds där samtliga barbeter ska finnas med, och räknar inavelsgrad över 5 generationer.
- SKKs absolut högsta rekommenderade inavelsgrad är 6.25 % (kusinparning), MEN man vill samtidigt se en årlig genomsnittlig inavelsgrad understigande 2,5 %. För att detta ska vara möjligt måste alla uppfödare avla med så låg grad av inavel som möjligt.
- Om man väljer att para utomlands, eller importera en hund, så är det önskvärt med hundar som har mindre släktskap med den svenska populationen med tanke på den nödvändiga genetiska variationen.

	Släktskapsgrad	Inavel vid parning
Förälder - avkomma	50 %	25 %
Helsyskon	50 %	25 %
Halvsyskon	25 %	12,5 %
Kusiner	12,5 %	6,25 %

Exempel på släktskapsgrader mellan närbesläktade individer och vad en parning dem emellan, sett till inavelsgrad, skulle resultera i.

Vid provparning; studera stamtavlan bakåt, och se om samma hund förekommer bakom både tiken och hanen. Om så är fallet kan det föreligga högre risk för ärftliga sjukdomar hos avkommorna. Ärftliga sjukdomar kommer bli till uttryck om samma sjukdomsanlag ärvs från båda föräldrarna.

DNA-resultat

Idag är det många barbetägare som låter DNA-testa sina hundar, och använder då s.k "paketttest" som testar för många olika sjukdomar. Ganska ofta kan man "tvingas" att testa sin hund för att få till en parning utomlands.

SKKs policy angående DNA-test

- Inte alla DNA-tester som finns på marknaden kan anses vara tillförlitliga och/eller lämpliga att använda i ett avelsprogram. Ett DNA-test, som inte är tillförlitligt eller applicerbart i en hundras, kan innebära att avelsdjur väljs bort på felaktiga grunder.
- DNA-test rekommenderas i det fall det finns kliniska sjukdomar som utgör ett problem inom rasen, och om det för dessa sjukdomar finns DNA-test som är vetenskapligt publicerat och validerat (dvs att man har tagit fram ett test efter att ha gjort genetiska studier på rasen). Idag finns det inga DNA-test som är specifikt framtagna för barbet.
- Du är enligt SKKs regelverk skyldig att informera om resultatet (Grundregel 2:9 ”att alltid lämna sanningsenliga och fullständiga uppgifter om sina hundar och sin uppfödningens verksamhet”).
- Du är dessutom skyldig att ta hänsyn till resultatet i dina avelsbeslut – och det oavsett om testet är validerat eller ej. Enligt Jordbruksverkets förordning, och SKKs grundregler, får man inte avla på en hund om det finns en ökad risk för allvarlig sjukdom hos avkommorna. Och detta gör att man, som reglerna är skrivna, MÅSTE ta hänsyn till testresultat oavsett om testerna är säkra eller ej:
 - En anlagsbärande hund kan endast paras med en hund som har testats som "normal/fri" (eller är avkomma efter föräldradjur som båda har testats som "fri/clear").
 - En avkomma efter ett föräldradjur som är anlagsbärare måste i sin tur testa sig innan eventuell avel.
 - En hund med resultat "genetiskt affekterad" får ej användas i avel, oavsett om hunden uppvisar kliniska symptom eller inte.

Antalet avkommor efter ett avelsdjur

I en numerärt liten ras är det viktigt att inte överanvända enskilda avelsdjur, utan man vill i stället se många olika sinsemellan obesläktade hundar i avel – för att aveln ska förbli hållbar.

- Så hur många avkommor anses vara lämpligt för en barbet om vi ser till en tumregel 1?
Under 2024 registrerades det 18 barbeter, vilket ger en rekommendation på max 4,5 avkommor.
Om vi i stället ser till de fem senaste åren ger det en rekommendation på max 11 avkommor.

Antalet avkommor efter hel- eller halvsyskon?

- Som riktmärke kan man säga att far- och morföräldrar inte bör tillåtas lämna fler barnbarn än två gånger vad en enskild hund får producera enligt tumregel 1. (dvs 22 stycken för barbet)

Antalet barnbarn efter ett avelsdjur

På SKKs Avelsdata kan man studera antalet barnbarn till avelsdjur, vilket är tänkt att ge vägledning över vilka djurs gener som fått stor spridning i rasen genom att deras avkommor i stor utsträckning gått vidare i avel (matadoravel).

- Enligt tumregel 2 ska en barbet ha max 22 avkommor, men aveln i Sverige bygger till stor del på två importerade stamtikar – vilka har lämnat efter sig knappt 50 barnbarn. Eftersom aveln har byggt vidare på avkommor i rakt nedstigande led är det svårt att hitta obesläktade avelspartner inom landet.

SKKs tumregel 1

Ingen hund ska under sin livstid producera mer än 25 % av antalet nyregistrerade hundar under ett år (eller: 5 % av antalet nyregistreringar under 5 års tid).

SBBKs rekommendation:

För att förhindra förlust av genetisk variation ska enskild tik eller hanhund ej ha fler än max 3 kullar (eller max 20 avkommor efter 2 kullar). En utvärdering avseende avkommors hälsa och mentalitet bör göras efter den andra kullen.

(Vi bör vara medvetna om att detta överstiger tumregeln)

SKKs tumregel 2

Ingen hund bör få fler barnbarn än det dubbla antalet avkommor per hund som tumregel 1 anger.

Utvärdering

Gör en utvärdering efter hundens första kull, och framför allt efter en eventuell andra kull:

- Hur ser HD och ED ut hos avkommorna?
- Hur är mentaliteten hos avkommorna?
- Har det dykt upp ärftliga sjukdomar?

För att du ska kunna göra en utvärdering så behöver du motivera dina valpköpare att göra hälsoundersökningarna. Blir inte resultatet vad du tänkt och hoppats på, så ska du nog fundera på att ställa in vidare avel på just den hunden?

För att avelsrådet ska kunna föra statistik över hälsoläget i rasen, vilket är av stor vikt, så ber vi dig att berätta om sjukdomar/avvikelser när de eventuellt dyker upp hos avkommor. Dina uppgifter kommer inte att lämnas ut, utan endast ingå i namnlös statistik.

Har du frågor eller funderingar?

Du är självklart välkommen att höra av dig till avelsrådet!

Mail: avel@barbet.se

Att ta avelsbeslut, i en liten känslig ras som barbet, innebär ett stort ansvar!

Det är inte lätt alla gånger, för vi måste ta väl grundade avelsbeslut i en ras där vi idag ser ett stort släktskap mellan hundarna i populationen.

Vi måste även höja blicken och inte bara tänka på tilltänkta avkommor.

Vi måste se rasen som helhet, och se vad som är bäst på sikt.

Vi vill ju alla att rasen ska förbli den ras vi alla lärt oss att älska!

De avelsbeslut vi tar idag, kommer att utgöra grunden för morgondagens avel!